

Nikakor nisem hotel narediti politične predstave

Silviu Purcarete, režiser koprodukcije *Vojna in mir* Drame SNG Ljubljana, Mestnega gledališča ljubljanskega in Cankarjevega doma, ki bo doživela premiero 21. januarja v Gallusovi dvorani

MELITA FORSTNERIČ HAJNŠEK

Je mednarodno najprepoznavnejši gledališki režiser z romunske umetniške scene. Že dve desetletji živi v Franciji. V devetdesetih je vodil Dramski center v Limogeu. "Sem freelancer na mednarodnem umetniškem trgu," pravi 66-letni režiser. Njegove spektakle poznajo od Bogote do Tokia, od festivalov v Edinburgu do Avignona, Sibiuja. Tudi v operah režira, v Bonnu, Essnu, na Dunaju ... Od 1991., ko se je prvič predstavil na festivalu v Edinburgu, se mu je na široko odprl mednarodni oder.

Po vajah za *Vojno in mir* sva sedla - zelo resno in zbrano - v dvorano Lili Novy v Cankarjevem domu. Redko daje intervjuje in nikoli ne gleda svojih predstav.

Logično vprašanje, ki se poraja najprej ob projektu, kot je *Vojna in mir*: kako zreducirati roman na 1500 stranih in ga preliti v dramsko formo? Vi ste avtor dramatizacije?

"Da, a treba je na začetku nekaj razjasniti: ničesar ni mogoče zreducirati niti nisem poskusil česa takega. To bi bilo povsem nemogoče in ni bil moj namen. Na začetku, ko je padla ideja o projektu in so mi predlagali Tolstoja, sem se strinjal, da gre za velik roman, veličastno veselje, ki lahko navdihne predstavo. Ampak uprizoritev je absolutno avtonoma in inspirirana z branjem tega romana. Nikakor nisem poskušal romana krajšati ali zgostiti. Morda bodo gledalci, ki bi si želeli skrajšano verzijo za oder, da jim ne bi bilo treba brati 1500 strani, razočarani. Predstava je kroki, gledališka, scenska vaja, ki se napaja v veličastnem ruskem romanu. Je delo celotne ekipe igralcev dveh slovenskih teatrov in mene. Izbral sem nekaj točk iz romanesknega materiala, ne da bi poskusil karkoli pripovedova-

ti. Kaj takega bi bilo nemogoče. Vzel sem nekaj fragmentov in skonstruiral nekaj povsem samostojnega, neodvisnega. Ponavljam - predstava je skica."

Brala sem vašo dramatizacijo in zasledila nekaj zanimivih intervencij. Med drugim ste med osebe vpletli Tolstoja. V prologu je tudi precej aktualnosti, povezanih s sedanjo evropsko situacijo ...

"To je Napoleonov govor, ki ga je Tolstoj natančno povzel, jaz pa po njem. Torej ta pasus, o katerem govorite iz prologa, je natančno to, kar je govoril Napoleon pred dvesto leti. Ta evropski projekt je v tesni povezavi s tedanjo Rusijo. Bile so vojne pred dvema stoletjema in še danes so. Nič novega pod soncem, nič se ne spreminja. Nikakor nisem hotel politične predstave. Kar me je zanimalo v Tolstojevi literaturi, je ščepec humorja, ki je bolj ali manj prikrit. A ga je precej."

Spominjam se vašega Fausta v izvedbi gledališča Raduja Stance iz Sibiuja na Evropski prestolnici kulture v Mariboru 2012 v halah nekdanje tovarne TVT Boris Kidrič. Tudi v Goetheju ste iskali predvsem humor?

"Pri Goetheju je humor precej bolj očit. V tem zadnjem delu, pri Tolstoju, sem izbral odnose, predvsem cinične, pikre plati Tolstoja sem skušal izpostaviti. Čeprav ni ciničen, ker je v njem veliko sočutja, je pa vendar veliko humoristnih mest v tekstu."

Poznate predstavo *Vojna in mir* v režiji Tomaža Pandurja, uprizorjeno 2012. v HNK v Zagrebu?

"Ne, žal je ne poznam. Škoda, da nisem videl tiste predstave. Seveda gre za veličasten roman in na tisoče različnih interpretacij in umetni-

ških predelav omogoča."

Hoteli so spektakel z uporabo scenskih igrač

Tokrat že tretjič delate v Sloveniji s slovenskimi gledališči. Spomnim se vaše slovensko-francosko-luksemburško-makedonsko-romunske koprodukcije na festivalu Ex ponto v Ljubljani iz leta 2010 *Kralj umira Eugena Ionesca*. Pa zelo dobro sprejete predstave *Pantagruelova svakinja* v koprodukciji gledališč iz Sibiuja, Cluja in Lyona predtem.

"En igralec ljubljanske Drame je sodeloval v tisti ogromni koprodukciji v Ljubljani, Vojko Zidar. Premiera je bila v ljubljanski Drami, potem je projekt zaradi preveč koproducentov razpadel."

Kako ste tokrat prišli v Ljubljano, na povabilo slovenskih producentov? Letos je jubilejno leto Tolstoja. Pričakovanja so verjetno visoka.

"Povabili so me, tako je. Sploh nisem vedel za jubilej. Prišlo je povabilo za koprodukcijo dveh slovenskih gledališč in Cankarjevega doma in najprej sem si prišel ogledat prostor. Povabilo je bilo precizno artikulirano, hoteli so spektakel z uporabo vseh mogočih scenskih 'igrač' in različno scensko mašinerijo. Producenti so hoteli performativno čim bolj učinkovito predstavo. Poskušal bom ustreči pričakovanjem. Kar nekaj časa smo se dogovarjali, katero delo izbrati. Bilo je ogromno predlogov z vseh strani. Producenti so hoteli naslov, ki bi sam privabljal publiko, torej nekaj zelo znanega, kanonskega. V tej trojni koprodukciji so že postavili Iliado Jerneja Lorencija. Videl sem predstavo na videu in zelo dobra je. Priznam, da sem nekoliko lahkomišelnost sprejel ta projekt, kajti čas za pripravo predstave je ekstremno kratek. Skupaj imamo na raz-

polago le tri tedne vaj."

Samo?

"Začel sem že malce prej delati z igralci v improvizaciji in pri razlagi teksta, ampak sedaj smo šele tretji dan skupaj v dvorani. Najprej smo vadili v prostoru, kjer nismo mogli imeti niti stolov ... Imeli smo eno samo dvigalo, nobene scenografije. Šele te dni sem se zavedel, da sem v hudi časovni stiski. V dveh tednih moramo končati, to pa je resnično kratek rok."

Nimate radi časovnega pritiska? A ste ga najbrž vajeni?

"Problem ni, ali imam jaz to rad ali ne. Problem je, ali je projekt v takih okoliščinah uresničljiv. Morali bomo postaviti korektno predstavo v res zelo kratkem času. Upam, da bo šlo, saj so igralci izjemno dobri."

Torej ste zadovoljni z ekipo?

"Seveda, vsi so zelo simpatični, zelo odprti, edino časa nam primanjkuje. Pa saj ga vedno primanjkuje, le da je včasih še posebej kruto."

Grešni kozel medijev

Bila sem lani v Bukarešti z mariborsko Dramo na festivalu *Festin pe Boulevard z Višnjevim vrtom vaših prijateljev*, režiserja Gaborja Tompe in dramaturga Georgeja Banuja. Po koncu tistega festivala se je začel drugi, nacionalni, na njem sta bili dve vaši predstavi, iz *Iasija* in *Cluga*. Povedali so mi, da so vstopnice za vaše predstave razgrajljene. V domovini vas obožujejo? Delate veliko v Romuniji?

"Ja, del rojakov me obožuje (smeh). Veliko delam v Romuniji, še najmanj v Bukarešti. Prestolnica ni preveč po meri gledališča, zato delam veliko drugod po državi - v Cluju, Iasiju, Sibiuju ..."

Kaj pa vaša Craiova? Pred časom so tamkajšnji gledališčniki gostovali v Ljubljani, na odru, kjer delate ta čas vi, z *Nosorogi Boba Wilsona*. Vse se je za vas zares začelo v Craiovi z Jarryjem in Shakespearjem, s subverzivnimi predstavami, kot je bila *Kralj umira v povezavi z Macbethom*. To je bilo turbulentno obdobje po padcu Ceausescuja.

"Ne, to že dolgo ni več moja Craiova, čisto drug ansambel je zdaj tam, igralcev ne poznam več. Že šest let ne delam več tam ničesar. Devet-

deseta so bila pomembna leta, ker so pomenila zamenjavo režima in osvoboditev države. Seveda pa sem bil takrat že star. Bilo pa je zame lepo obdobje, čas, ko se je vse odprlo, ko smo imeli turnee s teatrom od Avstralije do Latinske Amerike, ZDA ..."

Veliki festivali, kot sta edinburški in v Avignonu, so vas vabili, bili tudi producenti novih predstav. Postali ste spoštovani in povsod zaželeni. Francoski kulturni minister vas je povabil leta 1997 v Limoge za direktorja tamkajšnjega teatra.

"Tisto je bilo politično dejanje. V bistvu je bila, če se ne motim, zamisel levičarske francoske vlade tedaj. Politika se je takrat zavzela, da bi prevzel eno od francoskih gledališč prvič neki frankofonski umetnik, da bi vnesel drugačnega duha v lokalno francosko gledališko sceno. Mene so torej izbrali. Seveda je bilo nekoliko bizarno, saj je bil projekt levičarski, imenovala pa me je desnica. In avtomatsko sem postal antipatičen grešni kozel levičarskih francoskih medijev. Malce sem padel v politični mešanik interesov, ki jih tedaj sploh nisem dojel.

Vodil sem gledališče, ki je dobro delalo celih sedem let, predaval sem tudi na gledališki šoli, ki še vedno velja za zelo dobro šolo v Franciji. Živim tam z družino, ostal sem, hči je bolj Francozinja kot Romunka, sam pa tudi nimam več nikogar v domovini. A tudi v Franciji nisem več poklicno nikjer aktiven."

Torej ne režirate več v francoskih gledališčih? Tudi predavate ne več nikjer?

"Delam povsod, razen v Franciji. Šola deluje še naprej in je že trinajst let ena boljših tega tipa. V Limogeu sem začel delati že leta 2003."

Delate po vsej Evropi in svetu, tudi v številnih evropskih prestolnicah kulture ste bili ugleden gost z različnimi teatri od Sibiuja prek Luxembourga, Bologne, Maribora ... Imate agenta?

"Ni lahko biti freelancer, moram se preživljati in nimam stalnega dela ne mesta. Agenti imam samo za opero od časa do časa. Povabila pa se kar vseskozi vrstijo. Sprogrimiran sem za dve leti naprej. Nazadnje sem režiral v Rusiji, spomladi se vračam v Sibiu, kjer bom delal japonski kabuki, jeseni grem na Japonsko, potem na Madžarsko. Do 2019. imam splanirano delo."

V romunskem gledališču danes je poseben fenomen Sibiu, nekdanja EPK. Z vsakoletnim gledališkim festivalom Sibfest in neutrudnim vodjem teatra Raduja Stance Constantinom Ciriacom je resnična zgodba o uspehu. Biti zunaj prestolnice in imeti 28 turnej letno je neverjetno.

"To je bulimično (smeh)."

Župan Sibiuja je danes romunski predsednik, Klaus Iohannis.

"Veliko je naredil za Sibiu kot župan, zdaj pa ... Ne vem, ali je Romunija, kar zadeva gledališče, kaj posebnega. Mogoče ima v primerjavi s Slovenijo več teatrov, ampak glede na populacijo je denimo v Bukarešti malo gledališč. Zlasti pa je malo dvoran, samo kakih ducat, za dva milijona prebivalcev in pol."

Če se vrneva k vaši najbolj mednarodno znani predstavi *Faust*: še vedno živi po dolgih letih od nastanka, kar je osupljivo dolgo za spektakel na neobičajnih prizoriščih, v tovarniških halah, opustelih letališčih.

"V jeseni bo deset let. To je dolgo življenje za predstavo, kajti estetsko se stara, sodi v neki točno določen čas. Publika še vedno prihaja, uživa, a to ni več moja predstava. Gledališče jo uporablja. Pa še Fausta ni mogoče zaradi specifičnih lokacij igrati v mrzlih in vročih mesecih. Igrajo ga v industrijskih halah brez kurjave in klime."

V trivialnem zametek česa vznemirljivega

Lahko govorimo o evropskem gledališču? Delate v različnih evropskih teatrih. Kaj jih družijo?

"To je nekaj zelo relativnega in abstraktnega. V Argentini tudi delajo evropski teater. Je klasičen indijski, kitajski teater ... Na Japonskem bom delal Shakespearja in to bo evropski teater. Tudi v Afriki je mogoče delati evropski teater. Ariane Mnouchkine je v Parizu delala katakali. Ne bi mogel reči, ali je kaj skupnega v evropskem gledališču. Različno je in nima smisla razmišljati o tem. Obstajajo pomembne razlike celo med gledališči v istem mestu. Razlike na evropski ravni so občutne. A po vsej Evropi najdemo iste hibe, grehe, pa tudi iste kvalitete. Res pa je, da delam v velikih insti-

tucijah, ne v neinstitucionalnih gledališčih."

Kaj pa finančni problemi? Samo še v Nemčiji je položaj ugoden, najbrž je v Operi v Bonnu, kamor vas pogosto vabijo, še zmeraj razkošje.

"Spominjam se let, ko je bilo še veliko denarja v gledališču, pa nihče ni bil zadovoljen. Celo v Nemčiji. Opera v Bonnu je dobivala denar tudi od države, edina, ker je prestolniška. A kriza je ta čas občutna povsod, tudi v nemškem teatru."

Nekje ste izjavili, da v gledališču na srečo ni mogoče krasti kot recimo

pri gradnji državnih avtocest ...

"Mislite na korupcijo? Res, v gledališču je še ni."

Danes, pravijo, je več teatra v politiki kot na resničnem odru. Kaj pravite o resničnostnih šovih, trivializaciji, populizmu na politični sceni? Kako vse to vpliva na današnje gledališče?

"Trivialna plat sveta obstaja od nekdaj. Tudi srednji vek jo je poznal, renesansa ... Včasih je v trivialnem zametek česa vznemirljivega, zato tega ne gre a priori zavračati. To je pač duh časa."

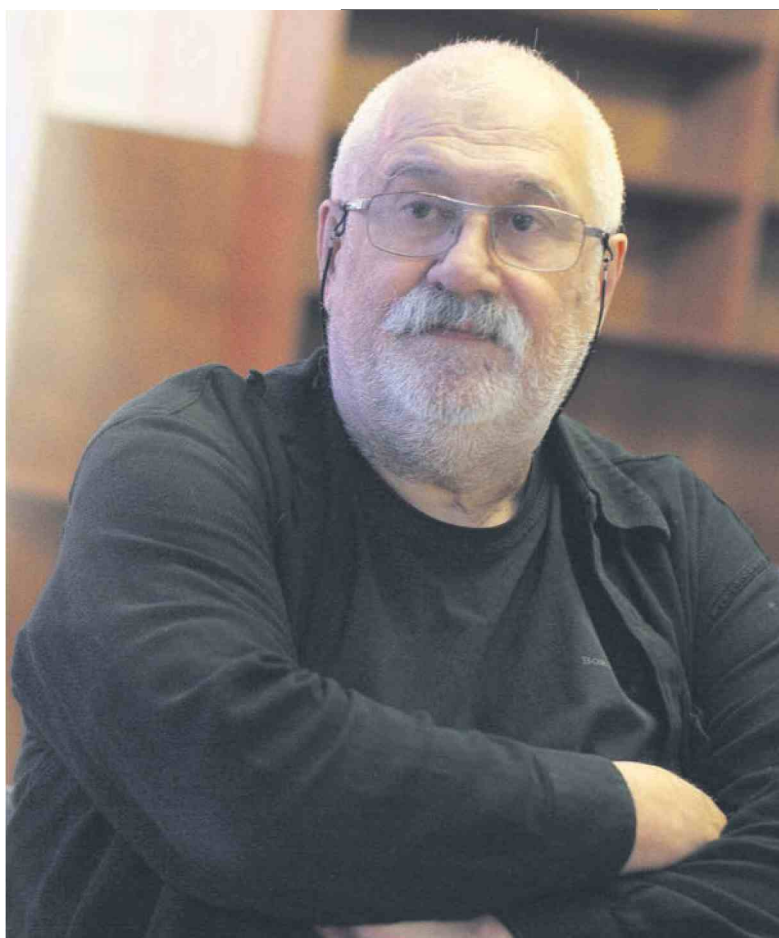
Mislila sem na Donalda Trumpa.

"Na nesrečo ne gre samo zanj. Čakajo nas še večja presenečenja. Morda pa ljudje danes potrebujejo ekstremno učinkovit populizem. Morda je to reakcija na lažni jezik politike - the political correctness - na vse permanentne omejitve, ob katerih kot da se pojavlja potreba po brutalnih stvareh. Donald Trump govori, kot govorijo kolegi za šankom, ob kozarcu. Bomo videli, kaj in kako bo delal. Stvari gredo tako po svoje. Ladja gre dalje, tudi vsak nov kapitan zelo malo menja v Ameriki. Bolj zapleteno pa je v Rusiji, na Kitajskem, v Koreji."

Osebna izkaznica

Premiera velike koprodukcije med Dramo SNG Ljubljana, Mestnim gledališčem ljubljanskim in Cankarjevim domom bo 21. januarja v Gallusovi dvorani. Igralski ansambel bo iz obeh kolektivov in gostov: Viktorija Bencik Emeršič, Petra Govc, Eva Jesenovec, Mirjam Korbar Žlajpah, Jette Ostan Vejrup, Ajda Smrekar, Miranda Trnjanin, Nina Valič, Pia Zemljič, Judita Zidar, Jana Zupančič, Sebastian Cavazza, Blaž Dolenc, Bojan Emeršič, Gregor Gruden, Jure Henigman, Aljaž Jovanović, Marko Mandić, Boris Ostan, Matej Puc, Janez Škof, Tines Špik, Jernej Šugman, Matej Zemljič, Vojko Zidar. Prevajalka dramatisacije z uporabo prevoda Vladimirja Levstika je Jana Pavlič, avtor dramatisacije Silviu Purcarete, scenograf, kostumograf in oblikovalec luči Dragos Buhagiar, skladatelj Vasile Sirli, dramaturginja Eva Mahkovic.

Morda pa ljudje danes potrebujejo ekstremno učinkovit populizem

Silviu Purcarete: "Morda bodo gledalci, ki bi si želeli skrajšano verzijo za oder, da jim ne bi bilo treba brati 1500 strani, razočarani." Foto: Robert BALEN

Prva vaja na odru Gallusove dvorane Foto: Peter UHAN

Prva vaja na odru Gallusove dvorane Foto: Peter UHAN